

- **The peaceful Latin conquest of Morea**

Vv. 1430-1436

Ἐν τούτῳ ὠρμήσασι ἐκεῖ, ὀλόθρα ὑπαγαίνουσι,
ἐξάπλωσαν τὰ **φλάμπουρα** τοῦ καθενὸς φουσσάτου.
Κι ἀφότου ἐπλησιάσασι ἐκεῖ στήν Ἀνδραβίδα,
κ' ἐμάθασιν οἱ Ἀνδραβισαῖοι ὅτι ἔρχονται οἱ Φράγκοι,
ἐξέβησαν μὲ τοὺς σταυροὺς ὁμοίως μὲ τὰς εἰκόνας
οἱ ἄρχοντες καὶ τὸ κοινὸ τῆς χώρας Ἀνδραβίδου,
καὶ ἦλθον κ' ἐπροσκύνησαν τὸν Καμπανέση ἐκεῖνον.

- **The agreement between the Latins and the local Greek population of Morea**

vv. 2097-2107

κι ἀφότου ἀπεκατέστησεν μισίῳ Ντζεφρὲς ἐκεῖνος
τὰ πάντα ὅλα πράγματα Φραγκῶν τε καὶ Ρωμαίων,
τοῦ καθενὸς τὴν ὄρεξιν καὶ τὰ προνοιάσματά τους,
τόσα τὸν ἀγαπήσασι μικροὶ τε καὶ μεγάλοι
διατὸ ἦτον καλοῦπόληπτος, εἰς ὅλους δικαιοκρίτης,
ὅτι βουλὴν ἀπήρασι οἱ φρονημώτεροί τους,
τὸ πῶς νὰ τοῦ ἔμεινε ἡ ἀφεντία τοῦ τόπου τοῦ Μορέως,
διατὸ ἦτον ἄνθρωπος καλός, φρόνιμος εἰς τοὺς πάντας
“περὶ νὰ ἔλθῃ ἐκ τῆν Φραγκίαν ὁ κάποιος ρουχολόγος
ἀπαίδευτος κι ἀδιάκριτος καὶ νὰ μᾶς σκανταλίζῃ.”

- **The Franks negotiate with the Greek archontes at Andravida**

vv. 1609-1649

Ἀπὸ τὴν Πάτραν ἦλθασιν, στήν Ἀνδραβίδα ἐσῶσαν,
ἐκεῖ ὅπου ἦσαν οἱ ἄρχοντες τοῦ κάμπου τοῦ Μορέως. (1610)
Καὶ τότε ὁ μισίῳ Ντζεφρὲς, ὡς φρόνιμος ὅπου ἦτον,
ἐσῶρεψεν τοὺς ἄρχοντες καὶ λέγει πρὸς ἐκείνους·
“Ἄρχοντες, φίλοι κι ἀδελφοί, ἀπάρτε καὶ συντρόφοι,
ἐσεῖς θεωρεῖτε, ἐβλέπετε τὸν ἀφέντην ἐτοῦτον,
ὅπου ἦλθε ἐδῶ εἰς τοὺς τόπους σας ὅπως νὰ τοὺς κερδίση. (1615)

μηδὲν σκοπήσετε, ἄρχοντες, ὅτι διὰ κούρσον ἦλθεν,
νὰ ἐπάρη ρουῖχα καὶ ζῶα καὶ νὰ μισέψη ἀπέδω·
ὡς φρόνιμους ποῦ σᾶς θεωρῶ πληροφορίαν σᾶς λέγω·
θεωρεῖτε τὰ φουσσᾶτα του, τὴν παρρησίαν ὅπου ἔχει·
ἀφέντης ἔνι, βασιλέας, καὶ ἦλθε νὰ κερδίση. (1620)
Ἔσεῖς ἀφέντη οὐκ ἔχετε τοῦ νὰ σᾶς συμμαχήση·
κι ἂν δράμουν τὰ φουσσᾶτα μας, τὸν τόπον σας κουρσέψειν,
νὰ αἰχμαλωτίσουν τὰ χωρία καὶ νὰ σφαγοῦν οἱ ἀνθρώποι,
ὑστερον τί νὰ ποιήσετε, ὅταν σᾶς μετανοήση;
λοιπὸν ἐμέναν φαίνεται διὰ καλλιώτερόν σας (1625)
νὰ ποιήσωμεν συμβίβασιν, νὰ λείψουν καὶ οἱ φόνοι,
τὰ κούρη κ' ἢ αἰχμαλωσία ἀπὸ τὰ ἰγονικά σας,
κ' ἐσεῖς ὅπου εἶστε φρόνιμοι κ' ἐξεύρετε τοὺς ἄλλους,
ὅπου εἶναι, λέγω, συγγενεῖς, φίλοι σας καὶ συντρόφοι,
πρᾶξιν νὰ ποιήσετε εἰς αὐτοὺς τοῦ νὰ ἔχουν προσκυνήσειν." (1630)

Ἀκούσων ταῦτα οἱ ἄρχοντες, ὅλοι τὸ ἐπροσκυνήσαν,
ἀπόστειλαν καταπαντοῦ τοὺς ἀποκρισαρίους τους,
ἐνθα ἔξευραν ὅτι ἦσασιν φίλοι καὶ συγγενεῖς τους·
τὸ πρᾶγμα τους ἐδήλωσαν κ' ἐπληροφόρησάν τους·
ἀφροντισίαν τοὺς ἔστειλαν ἀπὸ τὸν Καμπανέσην· (1635)
ὅσοι βούλονται ἀπελθεῖν τοῦ νὰ ἔχουν προσκυνήσει,
τὰ ἰγονικά τους νὰ ἔχουσιν κι ἄλλα πλεῖον νὰ τοὺς δώση·
ὅσοι τὸ ἀξιάζουν κι ὠφελοῦν τιμὴν μεγάλην νὰ ἔχουν.

Κι ὡς τὸ ἤκουσαν οἱ ἄρχοντες καὶ τὸ κοινὸν ὁμοίως,
ἀρχίσαν καὶ ἐρχόντησαν κ' ἐπροσκυνοῦσαν ὅλοι· (1640)
κι ἀφότου ἐσωρεύτησαν ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀνδραβίδα,
τὸ ἀρχοντολόγι τοῦ Μορέως, ὅλης τῆς Μεσαρέας,
ἐποίκασιν συμβίβασιν μετὰ τὸν Καμπανέσην,
ὅτι ὅλα τὰ ἀρχοντόπουλα, ὅπου εἶχασιν προνοῖες,
νὰ ἔχουσιν ὁ κατὰ εἶς, πρὸς τὴν οὐσίαν ὅπου εἶχεν, (1645)
τὴν ἀνθρωπέαν καὶ τὴν στρατείαν, τόσον νὰ τοῦ ἐνεμείνη,
καὶ τ' ἄλλο τὸ περσότερον νὰ μερίζουν οἱ Φράγκοι·
καὶ οἱ χωριάτες τῶν χωριῶν νὰ στέκουν ὡσάν τοὺς ἡῦραν.

- **The siege of Nauplion the last Byzantine fortress in Morea**

vv. 2862-2874

ἀπὴλθασιν τὰ κάτεργα ὀλόρθα εἰς τὸ Ἀνάπλι·
τὸ κάστρον ἐσεντζίσασιν ἐκ μέρους τῆς θαλάσσης,
κι ὁ πρίγκιπας ἐκ τὴν στερεὰν μὲ τὰ φουσσᾶτα του ὅλα.
Τὸ καλοκαῖρι ἐπέρασεν, ὁ χειμῶνας εἰσῆλθεν, (2865)
κάκεισε ἐξεχειμάσασιν τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης.
Κι ὡς ἦλθε ὁ δεῦτερος καιρός, ἦλθε τὸ καλοκαῖριν,

κ' εἶδαν τὸ κάστρον τοῦ Ἀναπλίου τὸ πῶς ἐνὶ κλεισμένον,
κι οὐκ εἶχαν τίποτε ποσῶς καμμίαν βοήθειαν νὰ ἔλθῃ,
ἐποίησαν συμβίβασιν κ' ἐδώκασιν τὸ κάστρον. (2870)
Τὸ Ἀνάπλι γὰρ εὐρίσκετον κάστρον εἰς δύο τραχώνια·
ἐν τούτῳ ἐσυμβιβάστησαν νὰ δώσουσιν τὸ πρῶτον,
καὶ τὸ ἄλλο τὸ ἀχαμνότερον νὰ τὸ κρατοῦν οἱ Ρωμαῖοι·
μεθ' ὄρκου καὶ προστάγματα τὲς συμφωνίες ἐποίησαν.

• **Guillaume II de Villehardouin refuses to surrender the Principality of Morea to Michael VIII Palaeologus after the Battle of Pelagonia**

vv. 4254-4301

Ὁ πρίγκιπας ἀφκράζετον τοῦ βασιλέως τὰ λόγια
κ' ἐσκόπα πῶς ν' ἀποκριθῆ ὅπως νὰ μὴ ἔχη σφάλλει.
Κι ὅσον εἶπεν κ' ἐπλήρωσεν τὰ ἐλάλει ὁ βασιλέας,
ἄρξετον πάλε ὁ πρίγκιπας νὰ λέγῃ πρὸς ἐκεῖνον. (4255)
“Δέσποτα, ἄγιε βασιλέα, δέομαί σου τὸ κράτος,
ὡς ἄνθρωπος ξενωτικὸς κι ἀπαίδευτος ὅπου εἶμαι,
νὰ ἔχω τὴν συμπάθειον σου ἀπόκρισιν ποιήσω.
Ἀφῶν ὀρίζει, δέσποτα, τῆς βασιλείας τὸ κράτος
τὸν τόπον καὶ τὴν ἀφεντίαν ὅπου ἔχω στὸν Μορέαν (4260)
νὰ σὲ τὸν δώσω, ἀφέντη μου, λογάριν νὰ μὲ δώσης
ἐμὲν καὶ τῶν συντρόφων μου ὅπου εἶναι μετ' ἐμέναν,
κ' ὑπάμε ἡμεῖς εἰς τὴν Φραγκίαν ὅπου ἐν' τὸ ἰγονικόν μας
καὶ τόπους ν' ἀγοράσωμεν νὰ ἡμένωμεν εἰς αὐτούς,
κ' ἐσὲν νὰ μείνῃ ὁ Μορέας ὅπου ἐνὶ ἰγονικόν σου. (4265)
τὸ δύνομαι ν' ἀποκριθῶ καὶ δύνομαι ποιῆσαι,
σὲ θέλω ποιῆσει ἀπόκρισιν καὶ δέξου το εἰς ἀλήθειαν,
ἐπεὶ, ἂν μ' ἐκράτεις 'ς φυλακὴν πενήντα πέντε χρόνους,
ποτὲ ἀπὸ ἐμὲν οὐκ ἠμπορεῖς νὰ ἔχῃς ἄλλο πρᾶγμα,
μόνον κ' ἐτοῦτο ὅπου ἠμπορῶ, λέγω τὴν βασιλείαν <σου>. (4270)
Ὁ τόπος γὰρ, ἀφέντη μου, ἐκεῖνος τοῦ Μορέως,
οὐδὲν τὸν ἔχω ὡς γονικὸν οὔτε παππούδικόν μου
διὰ νὰ τὸν ἔχω εἰς ἐξουσίαν νὰ δώσω καὶ χαρίσω.
Τὸν τόπον [ποῦ] ἐκερδίσασιν οἱ εὐγενικοὶ ἐκεῖνοι
ὅπου ἦλθαν γὰρ ἐκ τὴν Φραγκίαν ἐδῶ εἰς τὴν Ρωμανίαν (4275)
ὁμοῦ μὲ τὸν πατέρα μου, ὡς φίλοι καὶ συντρόφοι.
Μὲ τὸ σπαθὶ ἐκερδίσασιν τὸν τόπον τοῦ Μορέως,
ἀλλήλως τὸν ἐμοίρασαν μὲ ψήφους εἰς τὸ ζῦγι
τοῦ καθενὸς ἐδώκασιν πρὸς τὴν οὐσίαν ὅπου εἶχεν,
καὶ μετὰ ταῦτα ἐκλέξασιν ἀμφότεροί τους ὅλοι, @1 (4280)
ὡς ἄνθρωπον τιμιώτερον καὶ φρονιμώτερόν τους,

κ' ἐποῖκαν τὸν πατέρα μου ὡς ἀρχηγὸν εἰς ὅλους.
Μὲ συμφωνίες, στοιχήματα τὰ ἐβάλασιν ἐγγράφως
νὰ μὴ ἔχη δύναμιν καμμίαν νὰ κρένη μοναχὸς του,
οὔτε νὰ ποιήσῃ τίποτε πρᾶγμα γὰρ εἰς τὸν κόσμον (4285)
ἄνευ βουλῆς καὶ θέλημα ὁλῶν του τῶν συντρόφων.
Λοιπὸν, ἀφέντη βασιλέα, ἐγὼ ἐξουσίαν οὐκ ἔχω
νὰ δώσω πρᾶγμα τίποτε ἀπὸ τὸν τόπον ποῦ ἔχω
διατὶ τὸν ἐκερδίσασιν μὲ τὸ σπαθὶ οἱ γονεῖς μας
πρὸς τὰ συνήθεια ποῦ ἔχομεν, τὰ ἐποίησαν ἀμφοτέρως. (4290)
Ἀλλὰ, ὡς ἔνι τὸ σύνηθεσ ὅπου ἔχουν οἱ στρατιῶτες,
τὸν πιάσουσιν εἰς πόλεμον καὶ φυλακέψουνέ τον,
μὲ ὑπέρπυρα καὶ χρήματα ἐξαγοράζουνέ τον.
Ἄς τὸ διακρίνη, ἀφέντη μου, τῆς βασιλείας τὸ κράτος,
πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ καθενὸς ὅπου εἴμεθεν ἐνταῦτα (4295)
νὰ δώσῃ <νὰ> ἐξαγοραστῆ, νὰ ἔβγη ἐκ τὴν φυλακὴν σου.
Κι ἂν θέλῃ ἐτούτο, δέσποτα, τῆς βασιλείας τὸ κράτος,
νὰ βιαστοῦμε ὁ κατὰ εἷς τὸ δύνεται καὶ σώνει,
νὰ δώσῃ κ' ἐξαγοραστῆ, νὰ ἔβγη ἐκ τὴν φυλακὴν σου·
εἶτε σὲ φαίνῃ, ἀφέντη μου, νὰ μὴ [μᾶς] τὸ ποιήσῃς οὕτως, (4300)
ἐδῶ μᾶς ἔχεις ᾿ς φυλακὴν καὶ ποιήσον ὡς κελεύεις."

- **Refugees settle in the Principality of Morea after Constantinople is reconquered by the Byzantines**

vv.1315-1332

Ἐν τούτῳ ἐνεμείνασιν πολλοὶ ἀπὸ τὸν λαόν του
ἐκεῖ γὰρ μὲ τὸν πρίγκιπα ἐκείνον τὸν Γυλιάμον,
εἰς λογισμὸν νὰ τοὺς εὐρῆ ἐκεῖσε ὁ βασιλέας
στοὶ στρέμμα ὅπου ἤλπιζεν τοῦ νὰ στραφῆ ἀπ' ἐκεῖθεν.
Ἐκεῖνοι γὰρ ἐνέμειναν ὅπου τοὺς ὀνομάζω.
Ὁ πρῶτος ὁ μισιρ Ἀσελής, ντὲ Ντουθ εἶχεν τὸ ἐπίκλην,
αὐτάδελφος ἦτον τοῦ Καίσαρη ἐτότε τῆς Πολέου,
τὴν μήτηρ τοῦ μισιρ Ντζεφρὲ ἐκείνου ντὲ Ντουρνάη
ἐπῆρεν εἰς γυναῖκαν του κ' ἐνέμεινε εἰς τὸν τόπον.
Ἀπαύτου ἦτο ὁ μισιρ Βηλές, ντὲ Ἀνόε εἶχεν τὸ ἐπίκλην,
ὅπου ἦτον πρωτοστράτορας τῆς Ρωμανίας ἐτότε·
ὁ πρίγκιπας εὐεργεσίαν τὴν Ἀρκαδίαν τοῦ ἐδῶκεν.
Ἐνέμειναν οἱ ντὲ Μπλαθοὶ κ' ἐκεῖνοι οἱ ντὲ Βερήθοι.
Ντὲ Ἀμπῆ ἦσαν τέσσαροι ἀδελφοί, ντὲ Ἀνῆ ἦσαν ἄλλοι δύο.
Ἄλλος ἦτον ντὲ Λεσπηγγὰς καὶ πλεῖστοι ἄλλοι σιργέντες·
ὁμοίως καὶ ἄρχοντες Ρωμαῖοι· ἐνέμειναν κ' ἐκεῖνοι,
τοὺς ὁποίους οὐκ ὀνομάζω σε διὰ τὴν πολυγραφίαν.

Chronicon of the Tocco Family

Στερέωσις τῆς ἀρχῆς τῶν Τόκκων καὶ πρῶται κατακτήσεις τοῦ Καρόλου.

Περὶ τὸν θάνατον τοῦ πρώτου τοῦ δουκὸς καὶ τοῦ κόντου καὶ τὸ πῶς ἔμειναν ὀρφανὰ μὲ τὴν μητέρα αὐτῶν.

Ἀκούσατε γὰρ, ἅπαντες, μετὰ πληροφορίας, (1)
τὸ πῶς ἐγένη ἡ ἀρχὴ θαυμάσια μεγάλως.

Οὗτος ὁ δούκας ὁ πολὺς, ὁ θαυμαστὸς καὶ μέγας
βρέφος μικρὸν ἠύρισκετον καὶ ὁ πατὴρ του θνήσκει·
εἶχε γὰρ καὶ αὐτάδελφον, τὸν κόντον Λεονάρδον. (5)
Εἰς τὸ γάλα ἀναθρέφετον ὁ κόντος Λεονάρδος.
Ἐκεῖσε γὰρ ἠύρισκονταν, εἰς τὴν Κεφαλονίαν.
Ἐπέμεινεν ἡ μήτηρ τους, ἐκείνη ἡ δουκέσσα·
τὴν ἀφεντιάν ἐκράτησεν τοῦ δούκα τοῦ ἀνδρός της
τιμητικὰ καὶ ἔντιμα, ὡς ἔπρεπε κυράδος. (10)
Ἦτον γὰρ φρόνιμη πολλὰ, εὐγενικὴ εἰς ἄκρον·
τὸν ἄνδρα της ἐτίμησεν, μᾶλλον τὸν ἑμαυτὸν της.

Πολλοὶ γὰρ τὴν ἐγύρυσαν ἀφέντες τῆς Φραγκίας,
ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν ποσῶς νὰ δευτερώσῃ ἄνδρα
ἢ τὰ παιδιά της ποσῶς νὰ θλίψῃ, νὰ λυπήσῃ. (15)
ἀμὴ τὰ ἐκολάκευεν, ἐφύλαγεν μὲ πόνον.
Ἐβιάζετο κατὰ παντὸς ἀφέντες νὰ τοὺς κάμῃ
ἔς τὸν τόπον, εἰς τὴν ἀφεντιάν τοῦ δούκα τοῦ πατροῦ των.

...

Περὶ τῶς ἔκαμαν βουλήν οἱ Ἀλβανῖται. (57t)

Βουλήν ἐπήρασιν ὁμοίως τὸ γένος τὸ ἀλβάνι (57)
νὰ κάμουν πρᾶξιν καὶ ὀρμὴν νὰ μποῦν εἰς τὴν Λευχάδα,
ὅπως νὰ τὴν κουρσεύσουσιν καὶ νὰ τὴν ἐρημάξουν.
Καὶ πάντες ἐσυνάχθησαν εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, (60)
διὰ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς νὰ ὑπᾶσιν νὰ κουρσεύσουν.
Κάστρον εὐρίσκεται ἐκεῖ, εἰς τὸ ἔμπα τῆς Λευχάδος·
Ἁγίαν Μαύραν λέγουσιν ἐκεῖνον γὰρ τὸ κάστρο.
Ἦσαν γὰρ <τότε> ἀχαμνοὶ οἱ πύργοι καὶ τὸ κάστρο,
ὁμοίως καὶ τὸ πέραμα ἄφραγον τὸ καθόλου. (65)
Φουσοῦσάντο οὐδὲν εὐρίσκετον τὸν τόπον νὰ φυλάξῃ.
Καὶ ἐτζάκισαν ἐσέβησαν εἰς τὴν Λευχάδα μέσα

τὰ Ἄλβανα τὰ ἄπειρα, μέ τὸν δεσπότην, πάντα.
Ἄϊλλοί, κριμα ὅπου ἐγίνετον, ἔδε ἀμαρτία μεγάλη!
Ἐκούρσευσαν, ἐπήρασιν, ἐρήμαξαν τὸν τόπον. (70)
Ἦσαν γὰρ ἄρχοντες πολλοὶ πλούσιοι τῆς Λευχάδας
καὶ ἔντιμοι καὶ εὐγενεῖς ἀπὸ μεγάλα γένη·
καὶ πάντες ἀνηλώθησαν εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον.
Μέγαν κακὸν ἐποίησαν τότε οἱ Ἄλβανῖται·
οὐδὲν ἀφῆκαν πούπετε εἰς ὅλην τὴν Λευχάδα. @1 (75)
ἢ <τῶν> ζῶων ἢ <τῶν> κτηνῶν· ὅλα τοὺς τὰ ἠπῆραν·
ὁμοίως ἐκατέκαυσαν τὰ σπίτια τῆς χώρας.
Καὶ ἀπὸ τότε ἄρχισεν ἡ μάχη, ἡ κακία,
καὶ ἔχθρα ἐγίνη δυνατὴ μέσον τὰ δύο γένη.